

ARAŞTIRMA MAKALESİ

YEŞİL HASTANELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI ÜZERİNE PERSONEL TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI: BİR KAMU HASTANESİ ÖRNEĞİ

Aydın ŞENOL *
Sevgi ÜSTÜNKAYA **
Halil AKKUŞ ***

ÖZ

Küreselleşme ile beraber dünyada hızla artan rekabet ortamı içerisinde sağlık işletmelerinin, varlıklarını sürdürebilmesi, bulunduğu ekosisteme zarar vermeden maliyetlerini en aza indirmeleri kaliteli ve verimli hizmet sunabilmesi için ekonomik, çevresel ve sosyal birleşenler açısından sürdürülebilirlikleri oldukça önemlidir. Tüm sağlık çalışanları tarafından sürdürülebilirlik kavramının değerinin anlaşılması ve bu sürece katkı sunmaları önemli ve değerlidir. Bu çalışma ile Sakarya'nın Akyazı ilçesinde faaliyet göstermekte olan Akyazı Devlet Hastanesi'ndeki sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması üzerine personelin rolünü ve tutumlarını tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın yöntemi olarak, Nitel araştırma tasarımlarından biri olan Strauss ve Corbin'nin (1998) geliştirdikleri "gömülü teori" olarak da bilinen sistematik yaklaşım kullanılarak veriler ve bulgular elde edilmiştir. Bu bağlamda, 2022 Kasım-Aralık aylarında 14 sağlık personeliyle aşamalı olarak yüz yüze görüşülmüş ve veriler toplanmıştır. Literatür incelemesinde, hastanelerde sürdürülebilirlik raporlaması üzerine personel tutumlarının tespitine yönelik daha önce araştırılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışma sonucunda, sağlık personellerinin sürdürülebilirlik üzerine tutumlarının olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, çalışan personelin çevreyi korumak, kuruma ve ülkeye maddi çıkar sağlamak, gelecek kuşaklara daha güzel bir evren bırakmak için çalıştıkları alanda ortaya çıkan atıkları uygun bir şekilde ayrıştırdığı, geri dönüşüm sağladığı ve süreçlere olumlu katkılar sunmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlaması üzerine çalışanların daha fazla bilgilendirilmesi, hizmet içi eğitimlerinin ve kamu bilgilendirme çalışmalarının artırılması gerekliliği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil hastane, sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik raporlaması, tutum.

MAKALE HAKKINDA

* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Sakarya, asenol@subu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0001-5136-9463>

** Yüksek Lisans Programı, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Yönetimi, Sakarya, 22502105010@subu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-4204-1017>

*** Yüksek Lisans Programı, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sağlık Yönetimi, Sakarya, halilakkuss@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2044-2717>

Gönderim Tarihi: 22.01.2023

Kabul Tarihi: 20.07.2023

Atıfta Bulunmak İçin:

Şenol, A., Üstünkaya, S., & Akkuş, H. (2023). Yeşil Hastanelerde Sürdürülebilirlik Raporlaması Üzerine Personel Tutumlarının Araştırılması: Bir Kamu Hastanesi Örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 26(3), 667-684

INVESTIGATION OF STAFF'S ATTITUDES TO SUSTAINABILITY REPORTING IN GREEN HOSPITALS: A PUBLIC HOSPITAL CASE

Aydın ŞENOL*
Sevgi ÜSTÜNKAYA**
Halil AKKUŞ***

ABSTRACT

Sustainability is highly important in terms of economic, environmental and social components in order for health enterprises to maintain their existence, to minimize their costs without harming the ecosystem they are in, and to provide quality and efficient service in the rapidly increasing competitive environment in the world with globalization. It is important and valuable for all healthcare professionals to understand the value of the notion of sustainability and to contribute to this process. With this study, it is aimed to make firm the role and attitudes of the personnel on sustainability and sustainability reporting in Akyazı State Hospital that is operating in Akyazı district of Sakarya. In this study, data and findings were obtained by using the systematic approach, also that is known as "embedded theory", developed by Strauss and Corbin (1998), one of the qualitative research designs, as the method of this study in Akyazı district of Sakarya. In this sense, face-to-face interviews were gradually conducted with 14 health personnel in November-December 2022 and data were collected. In the literature review, no previous research was found on the determination of staff attitudes on sustainability reporting in hospitals. As a result of the study, it was determined that the attitudes of health personnel on sustainability were positive. In this context, it has been determined that the personnel working in order to protect the environment, provide financial benefits to the institution and the country, and leave a better universe for the next generations, appropriately decompose the wastes generated in the area where they work, provide recycling and try to make positive contributions to the processes. It is suggested that employees should be informed more about sustainability reporting, on the job training and public information activities should be increased.

Keywords: Green hospital, sustainability, sustainability reporting, attitude.

ARTICLE INFO

* Asst. Prof., Sakarya University of Applied Sciences, Vocational School of Health Services, Sakarya, asenol@subu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0001-5136-9463>

** Master Program, Sakarya University of Applied Sciences, Health Management, Sakarya, 22502105010@subu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-4204-1017>

*** Master Program, Sakarya University of Applied Sciences, Health Management, Sakarya, halilakkuss@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2044-2717>

Received: 22.01.2023

Accepted: 20.07.2023

Cite This Paper:

Şenol, A., Üstünkaya, S., & Akkuş, H. (2023). Yeşil Hastanelerde Sürdürülebilirlik Raporlaması Üzerine Personel Tutumlarının Araştırılması: Bir Kamu Hastanesi Örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 26(3), 667-684

I. GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, kelime anlamı olarak “daimî olma” yeteneğini ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı değişik açılardan anlam ifade ettiği için, araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmaktadır. Yapılan bütün bu tanımların keşiştiği bir nokta vardır; gelecek odaklı bir yaşamın kaynağının sürdürülebilir bir yaşamdan geçmesidir (Norton, 2005). Solow (1993)’e göre sürdürülebilirlik, zaman içinde insan refahının korunması şeklinde tanımlanmaktadır. Ankersen (2009) sürdürülebilirliği, kuşakların birbirine karşı yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilirlik, geçmişten günümüze tüm ekonomiler için oldukça önemli bir kavramdır. Sanayi Devriminin etkisiyle, talep artışları ve üretim sürecindeki değişiklikler şirketlerin değişik kaynaklara duydukları gereksinimi arttırmıştır. Bu gelişme şirketlerin yönetimlerinin profesyonel yöneticilere bırakılmasına zemin oluşturmuştur. Şirket çalışanları, yöneticiler ve şirketlerin ortakları arasındaki bağlantıların sağlanması, şirketlerin etkin ve verimli faaliyet gösterirken diğer taraftan da ortakların menfaatlerinin korunması için şirket yöneticilerinin bazı kurallara bağlı kalması gerekmiştir. Bu yaşanan gelişmeler sonucunda 1990’lı yıllarda şirketlerin tüm unsurlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesinin, hem kendisinin hem de diğer menfaat gruplarının çıkarlarının gözetilmesinin sağlanabilmesi için kurumsal yönetim yaklaşımı, kendine finansal yapı içinde yer bulmuştur (Bhagat ve Bolton, 2008). Sürdürülebilirlik kavramı ekonomilerde kurumsal yönetim ile oldukça ilişkilidir. Kurumsal yönetim yaklaşımı çerçevesinde planlama ve örgütlenmeyi göz önünde tutarak yapılan işin paylaşılması, birimler arası bağlantı kurulması ve tüm birimlere eşit iş yükü dağıtılması olarak tanımlanan yönetim süreci karşımıza çıkmaktadır. Kurumsal yönetim işletmenin oluşturduğu ilkeleri, hedefleri ve gerçekleştirilen performansı gözden geçirmek için yönetim sürecinde önemli bir yer edinmiştir. Bu temel yapının devam etmesi için gerekli ve uyumlu ilkeler benimsenmiştir (Gürbüz ve Ergincan, 2004). Kurumsal Yönetim, bir şirketin bütün paydaşları arasındaki ilişkiyi kapsayan, şirketin gelecek hedeflerinin belirlendiği bir yapıyı ortaya çıkaran, gelecekteki hedeflere ne şekilde ulaşılacağını ve performans denetiminin nasıl yapılacağını belirleyen kavramdır (Yüksel ve Araci, 2017).

İşletmeler için gerekli bilgilerin sağlanabilmesi açısından tüm paydaşların işletme durumunu bütünsel olarak değerlendirebilmesi önemlidir. İşletmenin mali durumunun yanında geleceğe yönelik girişimlerini de değerlendirebilmesi için, işletmeler sürdürülebilirlik raporları yayınlamaktadırlar (Rivera-Arrubla vd., 2017). İşletmelerin özgür iradesiyle sunduğu bu raporlar gün geçtikçe bilgi karışıklığına neden olduğu için Küresel Raporlama Girişimi (GRI) öncülüğünde geliştirilen ve standartlarla daha sağlıklı ölçümler yapılabilen ve karşılaştırma yapılabilecek hale getirilmiştir (Kiziltan ve Doğan, 2021).

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. Sürdürülebilirlik ve Yeşil Hastane Kavram

Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından Dünya Doğa Şartı belgesinin 1982 yılında kabul edilmesiyle gündeme gelmiştir. Bu belgeye göre doğaya ve mevcut olan döngüye zarar vermemek ve ekosistemi tehlikeye atmamak koşuluyla kaynakların en uygun şekilde kullanımı ile optimum sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir (Yazar, 2006). Bugünkü anlamı ile sürdürülebilirlik 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun yayınladığı ortak geleceğimiz raporunda yer almıştır. Bu rapor kapsamında sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânından ödün vermeden bireylerin bugünkü ihtiyaçlarını karşılayabilmek anlamına gelmektedir (Keleş, 1998).

Günümüz koşullarında işletmelerin, sunmuş olduğu hizmetlerle sosyal çevrenin refah seviyesinin artması üzerinde önemli katkıları bulunmaktadır. İşletmelerin verimli, etkin hizmet ve mal sunumu değişik sektörlerde halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılama gibi olumlu etkilerinin yanında hava kirliliği, hizmet sunumu esnasında ortaya çıkardığı atıklar, sera gazı gibi çevreyi ve toplumu olumsuz yönde etkileyecek yönleri de mevcuttur. İşletmelerin ortaya çıkardığı bu olumsuz etkileri karşısında hem işletmenin hem de işletme paydaşlarının yakından bu olumsuz etkileri takip etmesi, sorumluluğu

üstlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik konusu önem kazanmaktadır (Tüm, 2014). Etkin olarak gerçekleştirilen bir sürdürülebilirlik ile toplumsal, çevresel, ekonomik ve bireysel olarak olumlu yönde gelişmeler sağlanmaktadır. Tüm sektörlerde olduğu gibi sağlık sektörü de günümüz koşullarından ve dünyanın içine sürüklendiği küreselleşmeden negatif yönde etkilenmektedir. Hastanelerin asıl işi toplumun refah düzeyini arttırmaktır. Bununla birlikte bu hizmeti sunarken elindeki kaynakları kaliteli bir şekilde kullanması, kaynak konusunda alternatifler üretebilmesi, elektrik ve su kaynağı gibi kaynaklarının kontrolünü sağlaması, en az maliyetle toplumu ve çevreyi en düşük zararlar etkileyecek şekilde binalar inşa etmesi de gerekmektedir (Hoşgör, 2015). Bu noktada karşımıza yeşil hastane kavramı çıkmaktadır. Yeşil hastane, kaynakların kullanımı sırasında israfın önüne geçmek, israfı en aza indirmek, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması için alternatifler üretmek, bunu yaparken de çevreyi korumak için gerekli donanımına sahip hastanelerdir (Terekli vd., 2013). Türkiye’de maalesef yeşil hastane kavramı oldukça yenidir. Dolayısıyla ülkemizde bu kategoriye giren hastane sayısı da oldukça azdır. Yeşil hastane kavramının temelini sağlık hizmetlerinin çevre dostu binalarda verilmesi oluşturmaktadır. Yeşil hastane; çevre dostu bir bina, sürdürülebilir tasarım ve çevreye karşı duyarlı bir hizmet ile oluşturulabilir (Terekli vd., 2013). Yeşil hastaneler bölgesel farklılıklar göz önüne alınarak işlevsellik, kalite ve etkililik odaklı olmalıdır. Yeşil hastanelerde iç ortam hava kalitesi sağlanmalı, enerji ve su verimliliğini artıran teknolojiler kullanılmalıdır (Kılıç ve Güdük, 2018). Bilindiği üzere hastaneler hizmet sunumu esnasında oldukça fazla miktarda atık ortaya çıkarmakla birlikte gerek çok yönlü malzeme kullanımı gerekse enerji tüketimi açısından diğer sektörler arasında üst sıralarda yer almaktadır. Yeşil kavramının üstünde duran ve çevre dostu stratejilerini benimseyen sağlık işletmelerinin uzun seneler ayakta kaldığı tespit edilmiş olup, yeşil hastanelerin sağlanabilmesi için büyük bir öneme sahip olan kavram kuşkusuz sürdürülebilirlik kavramıdır. Yeşil hastane ve sürdürülebilirlik kavramı sadece hasta ve yakınlarına değil, aynı zamanda çalışanlara, kuruma, topluma, ülkeye ve hatta dünyaya da fayda sağlamak için üstünde durulması gereken önemli bir konudur. Sürdürülebilirliğin sağlık işletmelerinde en uygun maliyetle en kaliteli ve etkin şekilde yapılabilmesi için hastanede çalışan herkesin bu konuda eğitilmiş, bilgili, bilinçli ve duyarlı olması gerekmektedir. Farkındalık, oldukça yoğun bir sektör olan sağlık işletmelerinde bunu uygulayabilmenin en önemli yoludur ve hastane içerisinde hizmet verenlere büyük rol düşmektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir yeşil hastane kavramı oldukça önemli bir konu olup çevreye dost yeşil hastanelerin sayısının artması insanlık için oldukça önemlidir.

2.2. Sağlıkta Sürdürülebilirlik ve Sağlık Personelinin Rolü

Küreselleşen ekonomide sağlık sektörüne düşen pay gün geçtikçe daha da artmaktadır. Dünya ülkeleri vatandaşlarının yaşam kalitesini arttırmak ve refah seviyesini yükseltmek için bütçelerinin önemli bir kısmını sağlık sektörüne ayırmaktadır. Değişen koşullarla beraber yeni hastalıkların da çıkması sağlık sektöründeki maliyeti daha çok arttırmıştır. Bu sebeple maliyetlerin düşürülmesi, etkin ve verimli hizmet sunumu ve sağlık hizmetlerinde sürdürülebilirliğin sağlanmasının önemi artmıştır. Küreselleşmeyle birlikte artan rekabet ortamında, sektörlerin hedeflerinden biri de maliyetlerin oldukça yükseldiği bu dönemde en az maliyetle en etkin ve kaliteli hizmet sunmaktır. Tüm sektörlerde olduğu gibi sağlık işletmelerinde de durum aynıdır.

Dünya’da sağlık harcamalarına genel olarak bakılacak olursa; 2016 yılı itibariyle yurtiçi harcamalara oran olarak dünyada sağlık harcamasını en çok yapan ülke %17,2 oranı ile ABD’dir. İkinci sırada ise %12,4 ile İsviçre yer almaktadır. Bu iki ülkeyi ise %11,3 ile %10,4 oranları arasında; Almanya, İsveç, Fransa, Japonya, Kanada, Hollanda, Norveç, Belçika, Danimarka ve Avusturya izlemektedir. Türkiye’de yapılan sağlık harcamalarının yurtiçi harcamalara oranı ise %4,3’tür (OECD, 2018). Dünya genelinde ülkelerin sağlık harcamalarına ayırdıkları pay ülkelerin genel harcamalarına oranla yüksektir.

Sağlık sektöründe hizmet sunumu için yapılan harcamalar göz önünde bulundurulduğunda sağlık hizmetleriyle ilgili olarak yapılan her türlü aktivitenin kapsamlı bir şekilde planlanması hem sağlık sektörü için hem de çevre ve toplum için oldukça önemlidir (Naylor ve Appleby, 2012). Modern dünyada insanların sağlık okuryazarlığının artması, insan ömrünün de uzaması ile birlikte kronik

hastalıkların daha fazla görülmesi, çağın getirdiği yeni nesil hastalıklar gibi sebeplerle sağlık hizmetlerine talep daha da artmıştır. Üretim firmaları, sürdürülebilirlikle ilgili girişim konusunda ilk kuruluşlar arasında yer almaktayken, sektörler arasında sağlık hizmeti sunmak gibi önemli pozisyonda yer alan ve en kapsamlı sektörlerden biri olan sağlık sektörü daha atılgan şekilde sürdürülebilirliği özümsemeye başlamıştır (Boone, 2012). Sağlık sektörü çok yönlü hizmet sunumuna sahip olduğu için oldukça fazla miktarda enerji harcar. Bir hastane diğer bina tiplerine kıyasla çok daha fazla enerji tüketir. Toplam enerji tüketiminde ise tüm sektörler arasında, ulaşım sektöründen sonra sağlık sektörü ikinci sıradadır.

Sağlık hizmetleri sunumu esnasında birçok tehlikeli atık ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri sera gazı salınımıdır ki ciddi bir orana sahiptir. Bununla birlikte hastanelerde tehlike durumu oldukça yüksek, atık sulara neden olabilen çok sayıda kimyasallar kullanılmaktadır. Kullanılan kimyasallardan olan bazı anestezi ilaçları ise havalandırma ile tehlike oranı yüksek hava emisyonuna sebep olmaktadır. Bu atıklara ek olarak ise tonlarca katı atık ortaya çıkmaktadır (Boone, 2012). Hastanelerden kaynaklanan bu atıkların da etkisiyle dünyadaki salgın hastalıklar artmakta, iklimde bozulmalara sebep olmaktadır. Geçmişten bugüne sağlık sektörü denince ilk akla gelenler arasında hastaları iyileştirmek, hastalıkları önlemek gelirken artık günümüzde sağlığın toplumun tamamını ilgilendiren ve devamlılığını sağlayan çevreyi koruma ve iyileştirmekle de ilgili olması beklenmektedir (Milic, 2014).

Ülkelerin birçoğunda sağlık hizmeti en büyük istihdam alanlarından birisi olup, toplum üzerinde kayda değer bir sosyal etkiye sahiptir. Türkiye’de 2016 yılından beri ortalama 33 bin sağlık kurumu bulunmakta, özel sektörler dahil olmak şartıyla istihdam edilen sağlık personeli toplamda 871 bin civarındadır (TÜİK, 2018). Sağlık kurumları hastaların sağlık hizmeti almak için başvurdukları kurum olmakla birlikte hem hastalar hem de hasta yakınları için oldukça zor zaman geçirdikleri yerlerdir (Dalgacı ve Gürses, 2018). Hastaların sağlık kurumlarına başvurmadaki en önemli gerekçelerinden biri olan sağlık hizmeti denildiğinde ilk akla gelen meslek grubu kuşkusuz sağlık personelidir. Hastaların sağlık kurumuna başvurmalarından taburcu olana kadarki sürecin hemen her aşamasında en çok iletişim halinde olduğu sağlık çalışanlarına oldukça fazla görevler düşmektedir. Sağlık çalışanlarının öncelikli ve en önemli görevi koruyucu sağlık hizmeti sunmak ve sağlığı bozulanların sağlığına kavuşması için tedavi etmektir. Sağlık kurumları bireylerin ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetlerini karşılayabilmek amacıyla faaliyette bulunduğu emek-yoğun teknolojiye sahip bir örgüttür. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda belirlenen herhangi bir amaca ulaşmak için, hastanenin başarılı ya da başarısız olabilmesi personeline bağlıdır (Ak, 1990). Küresel problemlerin sağlık işletmeleri üzerindeki negatif etkilerini azaltmak için sağlık çalışanları faaliyetlerde bulunarak sürdürülebilirlikte etkin rol oynamaktadırlar. Sağlık personeli hem toplumsal açıdan hem de sağlık açısından önemli roller üstlenir. Sahada aktif olarak hizmet veren sağlık çalışanlarına sürdürülebilirlikle ilgili büyük bir rol düşmektedir. Sağlık profesyonellerinin yaptığı tedavinin atıklarını kuralına uygun şekilde ayrıştırması bile hastanelerdeki sürdürülebilirliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Kıvanç vd., 2020). Sağlık çalışanları, bireylerin ihtiyaçlarının analizini en uygun şekilde yapabilen hizmet sunumu esnasında diğer sektörlerle kıyasla topluma en yakın temasta olan, sağlığı kültürel değerler, sosyal çevre, ekonomik çevre ve yaşanılan çevre gibi değişkenler ile bütüncül olarak ele alması sebebiyle oldukça önemli bir konumdadır (İlaslan ve Çakar, 2021). Bu yüzden hastanelerde sürdürülebilirliğin etkin olarak uygulamaya geçilebilmesi ve bunun sürekliliğinin sağlanabilmesi için sağlık personeli oldukça önemli bir konumdadır.

III. LİTERATÜR TARAMASI

1960’lı yıllarda çevresel dengenin bozulmaya başlamasıyla birlikte değişik yönlerde endişeler de ortaya çıkmıştır. Bu sebeple sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmalar hız kazanmıştır. Sürdürülebilirlik nasıl tanımlanır, nasıl ölçülebilir, sürdürülebilirliği başarılı bir şekilde yapabilmek için nasıl bir yol izlenebilir ya da hangi kurumlar sürdürülebilirlik için teşvik edilebilir gibi konular üzerinde yoğun çalışmalar başlamıştır (Tamer, 2018). İşletmelerin varlıklarını sürdürürken içinde bulunduğu sosyal çevreye karşı bazı yükümlülükleri vardır. Bu sebeple sosyoekonomik ve çevresel

sorunları da ele alması gerekmektedir. Bu durumda sosyal-kültürel sorumluluk, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma, işletmeler için önemli hale gelmektedir (Gray, 1994). Literatürde yeni bir yaklaşım olarak karşılaştığımız kurumsal sürdürülebilirlik konusunun gündeme gelmesi sürdürülebilirlik kavramının önem kazanmasıyla olmuştur. Kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmaya iş dünyasının önemli katkısı olarak tanımlanmaktadır (Schneider, 2015). Günümüz koşullarında karar alıcıların işletmeleri sadece ekonomik açıdan değil, toplumsal ve sosyokültürel açıdan da değerlendirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik, işletmelerin kalite ve itibarını pozitif yönde etkilediği gibi aynı zamanda toplumsal sorumluluk, çevresel duyarlılığı da artıran bir değerdir denilebilir. Bu durumun sağlıklı ve doğru şekilde ölçülmesi için kuşkusuz sürdürülebilirlik raporlamasına ihtiyaç vardır. Çünkü doğru ve yerinde yapılan sürdürülebilirlik raporlaması ile işletmelerin içinde bulunduğu çevreye duyarlılığı sağlanır, önemli bir kaynak görevi görür, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır (Tuan, 2019).

Sürdürülebilirlik raporları, finansal raporların tamamlayıcısı konumundadır. Kurumsal sürdürülebilirlik için işletmeler faaliyetlerini ve performanslarını değerlendirmeye alırken yalnızca finansal açıdan hareket edip değerlendirmemelidir. Çünkü bu şekilde yapılan bir ölçüm günümüz bilgi kullanıcıları için yetersiz kalmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması, finansal açıdan düzenlenen raporlamalarının bir uzantısı durumundadır ve bu raporlamanın işletmelerin mali, sosyal ve çevresel performanslarının açıklanması için kapsamını genişlettiği söylenebilmektedir (Demircioğlu ve Ever, 2019; Ekergil ve Göde, 2017).

Sağlık işletmelerinin tanı, bakım ve tedavi hizmeti gibi sağlık hizmetlerinin yanında işletme içinde kullanılması gereken çeşitli malzemelerin satın alınması gibi finansal boyutu da vardır ve oldukça masraflıdır. Ayrıca sağlık işletmeleri, hem kimyasal ve kimyasal olmayan atıklar hem de tehlikeli madde atıklar açısından fazla miktarda atık çıkarmakta, bunun yanında tüketim anlamında oldukça fazla miktarda su ve enerji tüketmektedir. Ancak bu atıkların atılması, depolanması, imhası gibi aşamaların sürdürülmesi için imkânlar oldukça yetersizdir. Bunun yanında amaç bir taraftan hizmet verirken diğer taraftan da her adımda çevre temizliğini düşünmek ve çevreye karşı duyarlı olarak çevre dostu binalar tasarlamak ve geliştirmektir (Terekli vd., 2013). Sağlık kurumları, değişen iklim koşullarıyla birlikte ortaya çıkan yeni hastalıklarla savaşması, toplumun her kesiminde olmazsa olmaz bir hizmet alanı olması, süreklilik arz etmesi gibi nedenlerde oldukça önemli bir hizmet sektörüdür. Bu hizmetleri sunarken de kullanılan maddeler, ürünler vs. sebebiyle atmosfere sera gazı yaymaktadır (Watts vd., 2019). Sera gazı küreselleşmeyi tetikleyen en önemli gazlardan olup, diğer sektörlerin olduğu gibi sağlık sektörlerinin de atmosfere olumsuz etkileri arasındadır (Tsioumpri vd., 2020).

Sağlık sektöründeki sürdürülebilirliğin güçlenmesi sadece sağlık sektörünün güçlü bir şekilde kendini geliştirmesi ve devamlılığını sürdürmesi için değil sağlık ve refahı temsil ettiğinden, toplumsal açıdan da oldukça önemli bir yer edindiği için gerekmektedir (Romanelli, 2017). Sağlık kurumları, toplumda sosyal ve geçerlilik açısından değerli olmak isterler. Bunu sağlamak için de sürdürülebilir ve sosyoekonomik açıdan kendilerine bir rota çizmeleri ve bu rotaya göre hareket etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda sağlık işletmelerindeki sürdürülebilirlik, bu sistemlerin çalışma performansına bağlıdır. Sağlık işletmelerinin sürdürülebilirlik konusuna gereken hassasiyeti göstermeleri ve bu konunun üstünde durmaları sadece kendileri için değil hem sosyal çevresi hem de diğer işletmeler için de fayda sağlamaktadır (Marimuthu ve Paulose, 2016). Sürdürülebilirlik üstüne yapılan girişimsel davranışlar çevreyi korumaya katkı sağlarken aynı zamanda hem sürdürülebilir bir algıyı geliştirmekte hem de yerel topluluklara destek olmaktadır. Sadece bununla kalmayıp işletmenin harcamaları için olan giderlerini azaltmakta, böylelikle sağlık işletmesinin mali açıdan rahatladığı için hasta bakımına dair daha fazla kaynak kullanabilmesini sağlamaktadır (Tiftik, 2022).

IV. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, bir devlet hastanesi özelinde personelin sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması üzerine bilgi ve farkındalık düzeylerini görmektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara şu sorular sorulmuştur;

1. Sürdürülebilirlik hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Sürdürülebilirlik raporlaması üzerine yaptığınız çalışmalarındaki çıkarımlarınız nelerdir?
3. Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik raporlaması üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?
4. Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?
5. Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?

4.2. Araştırmanın Kapsam ve Yöntemi

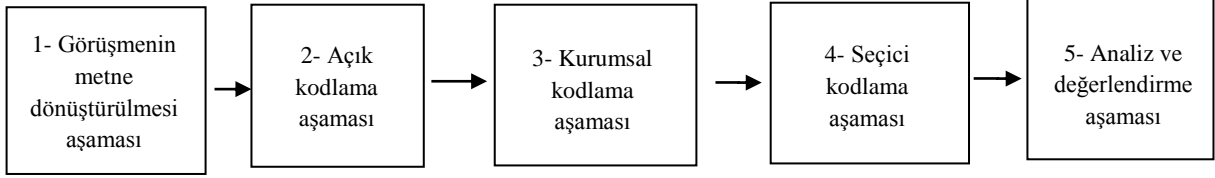
Strauss ve Corbin (1990-1998)'in bu yöntemi, araştırmacıların sistemli bir şekilde araştırma sürecini ve araştırılan konu üzerindeki etkileşimini açıklayan bir teoridir. Araştırmacıların bilgi toplama amacıyla araştırma yapılacak yere birkaç ziyarette bulunarak bu ziyaretlerde 20-30 görüşme yapmalıdırlar. Bu teoride araştırmacıların analiz ve gözlem yolu ile bir olgu ya da olayın bütününden bir bilgiye varması gerekmektedir. Gömülü teorideki bilgi toplama zikzak şeklinde olup sahada toplanan bilgiler kayda geçirilerek bu döngünün devamı sağlanmaktadır. Teoriyi oluşturmada en iyi yol gösterici katılımcıların gözlemleridir. Toplanan verilerin süreci ve geliştirilen kategorilerin karşılaştırılmasına sabit karşılaştırmalı metot denmektedir. Araştırmacılar açık kodlamadan başlayarak kategorileri oluşturur, eksensel kodlama ile kategorileri görselleştirir ve birleştirir, seçici kodlama yaparak çekirdek kategori belirlenir ve kuram oluşturulmaktadır. Bu teori Strauss ve Corbin (1990), Morrow ve Smith (1990), Creswel (2003) gibi bazı araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Strauss ve Corbin (1988), gömülü teori tartışmalarında bu modeli daha ileriye taşıyarak şartlı bir matriks geliştirmişlerdir. Şartlı matriksi, bir kodlama aracı olarak olguyu ortaya koymak makro ve mikro şartların arasında araştırmacının bağ kurmasına yardımcı olmak için geliştirmişlerdir. Bu matriks, bireylerden gruplara, bölgelerden uluslara ve küresel dünyadan oluşan açıklamalara damgasını vuran eş zamanlı genişleyen bir dizidir (Creswell vd., 2007).

Araştırmanın kapsamı, personelin sürdürülebilirlik üzerine katkılarını Akyazı Devlet Hastanesi özelinde değerlendirmek ve tespit etmektir. Araştırmanın verileri yüz yüze görüşme yapılarak elde edilmiştir. Çalışma yorumlayıcı yaklaşımın belirlendiği nitel araştırma türündedir. Araştırmanın odak noktası personelin sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması üzerine tutumlarını görmektir. Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmanın yalnızca Sakarya ilinde sağlık sektörünü ve tek bir kamu çalışanlarını kapsamaması araştırmanın kısıtlarıdır.

Araştırmada, nitel bir araştırma yöntemi olan “gömülü teori” olarak bilinen Strauss ve Corbin'nin (1998) geliştirdikleri sistematik yaklaşım kullanılmıştır. Bu kapsamda eksenli ve açık kodlama uygulaması yapılmıştır. Açık kodlama: Verilerin toplanması aşamasında yapılan kodlamadır. Elde edilen nitel verilerin ilk kodlandığı aşama olan açık kodlama, hazırlık özelliğindeki analitik sınıflandırmaların ve kodların oluşturulmasıdır. Bu aşamada hastane personeli ile yapılan görüşmelerde çalışanların sorulara verdikleri cevaplar ayrıntılı olarak incelenerek araştırmanın amacına en uygun olan ifadeler seçilmiştir. Seçilen bu ifadelere bir kelime ya da kelime öbeği ile kodlama yapılarak, kodlanan veri, benzer özelliklere sahip olan diğer verilerle aynı kod ile ele alınarak bir tema altında toplanarak kategoriler oluşturulmuştur. Yapılan bu açık kodlama aşamasından sonra elde edilen ana kategoriler alt kod ve kategorilerle ilişkilendirilerek elde edilen verilerin üzerinden ikinci kez geçilerek eksen kodlama aşaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadaki veriler, Akyazı Devlet Hastanesi'nde çalışan sağlık personelleri ile bire bir görüşme yapılarak toplanmıştır. Çalışmada ulaşılan veriler doküman analizi yöntemiyle analiz edilerek araştırma sonucunda bulgulara ilişkin olarak yapılan analizler neticesinde çıkarımlar oluşturulmuştur.

Şekil 1. Veri Analiz Süreci

Veri analiz sürecinde Şekil:1' de olduğu gibi "yapılandırmacı desen" yöntemi ile oluşturulan kodlama metotları kullanılmıştır. Bu metotlar şu şekildedir: Açık kodlama, Kurumsal kodlama, Seçici kodlama.

V. BULGULAR

Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular aşamalı olarak aşağıdaki şekildedir;

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikler (n:14)

Özellik	Frekans(f)	Geçerli Yüzde (%)	Özellik	Frekans(f)	Geçerli Yüzde (%)
Cinsiyet			Mesleğe Yönelik İstek		
Kadın	9	64,3	Var	11	78,6
Erkek	5	35,7	Yok	3	21,4
Ünvan			Eğitim Durumu		
Hekim	4	28,6	Ön lisans	1	7,1
Hemşire	8	57,1	Lisans	11	78,6
Müdür	1	7,1	Yüksek Lisans	2	14,3
Müdür Yardımcısı	1	7,1			
Yaş			Çalışılan Birim		
26-30	6	42,9	İdari	4	28,6
31-35	2	14,3	Yoğun Bakım	1	7,1
36-40	1	7,1	Palyatif	3	21,4
41-45	1	7,1	Ameliyathane	1	7,1
46 ve üstü	4	28,6	Dahiliye	1	7,1
			Acil	3	21,4
			Enfeksiyon	1	7,1
İş Memnuniyeti			Vardiya Tipi		
Memnun	9	64,9	Sürekli gündüz	6	42,6
Biraz Memnun	3	21,4	Hem gündüz hem gece	8	57,1
Memnun Değil	2	14,3			
Yöneticilik Durumu			Çalışma Yılı		
Var	8	57,1	0-5	3	21,4
Yok	6	42,9	6-10	4	28,6
			11-15	1	7,1
			16-20	1	7,1
			21 ve üzeri	5	35,7

Araştırmaya katılanların %64,3'ü kadındır. %57,1'i hemşire, %28,6'sı hekimdir. %78,6'sı lisans mezunu olup %78,6'sının mesleğe isteği olduğu tespit edilmiştir. %42,9'u 26-30 yaş arası, %14,3'ü 31-35 yaş arası, %7,1'i 36-40 yaş arası, %7,1'i 41-45 yaş arası, %28,6'sı ise 46 yaş ve üzeridir. %28,6'sı idari birimlerde, %21,4'ü palyatif bakım merkezinde, %21,4'ü acil serviste, %7,1'i yoğun bakım, %7,1'i ameliyathane, %7,1'i dahiliye, %7,1'i enfeksiyon bölümünde çalışmaktadır. %57,1'i hem gece hem gündüz vardiyasında çalışmaktadır. %64,9'u işinden memnun durumdadır. %21,4'ü biraz memnun, %14,3'ü memnun değildir. %21,4'ü 0-5 yıl arasında çalışmaktayken, %28,6'sı 6-10 yıl arası, %7,1'i 11-15 yıl arası, %7,1'i 16-20 yıl arası, %35,7'si ise 21 yıl ve üzeri çalışmaktadır.

Tablo 2. Görüşmeler Sonucu Elde Edilen Bilgiler

Katılımcı Kodu	Katılımcılara Sorulan Sorular	Katılımcıların Cevapları
H1K01	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Sürdürülebilirliğin başarılabilirliği üst yönetimin benimsemesine bağlıdır. Uzun soluklu bir yarıştır. Kuruma ve çevreye mali açıdan faydalıdır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Bu konuyla ilgili bilinç ve misyon oluşturmak ve bunları geliştirmek çok önemlidir. Bu konuda eğitimler vermeli ve denetlenmelidir.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Hastane bütçesine katkı sağlamakla birlikte çevresel kirlilik ve toplum sağlığını koruma anlamında pozitif etkenler sağlamaktadır.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Süreklilik ve kurumsal politika haline dönüşmesini sağlamak, bu alanda misyon ve vizyonu belirlemek gerektiğini düşünüyorum.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Maddi, manevi, sosyal ve çevresel alanlarda katkı sağlayacağını düşünüyorum.
H1K02	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Gelecek kuşaklarla buluşması açısından doğru şekilde uygulandığında herkesi memnun edecek çalışmaları kapsamaktadır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Bireysel farklılıklar sebebiyle kişiler aynı özeni ve özveriye göstermiyor.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Çalışanlar için durumlar ve şartlar farklılık gösterdiği için sürdürülebilirlik her zaman aynı oranda devam etmiyor.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Ortak kullanım alanları konusunda daha hassas davranılarak israfların önüne geçilmiş olur.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Geleceğe yönelik yatırımlar kazandırır, çevresel ve mali açıdan fayda sağlar.
H1K03	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Maliyeti düşürdüğünü, fayda sağladığını düşünüyorum.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Genel anlamda çevreye, devlete, ülkeye, millete faydasının olduğunu düşünüyorum.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Az maliyetle çok malzeme kullandığımızı, tasarruf sağladığımızı, çevreye faydalı olduğunu düşünüyorum.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Faydalı görüyorum. Bu konuyla ilgili hizmet içi eğitimlerin artırılması, kamu spotuyla halkın da bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Geri bildirim olması, kurumun ve bakanlığın eksikleri görmesi ve iyileştirici çalışmalar yapması açısından katkılar sağlar.

Tablo 2. Görüşmeler Sonucu Elde Edilen Bilgiler - devamı

Katılımcı Kodu	Katılımcılara Sorulan Sorular	Katılımcıların Cevapları
H1K04	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	İhtiyaçlarımızı (sosyal ve ekonomik) ekosisteme zarar vermeden karşılamaktadır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Çalıştığım birimde atıkları ayırıyorum, bununla ekibime bilinçlilik oluşturuyorum.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Geri dönüşüm yaparak kuruma ekonomik olarak katkı sağlamaktadır.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Evet görüyorum. Hizmet içi eğitimlerin artırılması gerekir.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Her açıdan çevreye katkı sağlar.
H1K05	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Bugünü düşünerek değil gelecek nesilleri düşünerek hareket etmektir. Olan kaynakları doğru ve verimli kullanmaktır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Geri dönüşebilen malzemelerle enerji tüketimi azalmaktadır. Çevre dostu ürünler tercih edilerek çevreye zarar azalmaktadır. Su kaynakları idareli kullanılarak su tüketimini azaltmak, gelecek nesiller için de önemlidir.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Evet, faydalı görüyorum. Daha fazla reklam, eğitim, tanıtım yapılarak toplum bilinçlendirilmelidir.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Raporlama sayesinde yapılanlar kayıt altına alınarak karşılaştırma yapılabilir. İleriki döneme ışık tutabilir ve yapılan çalışmaların takibi yapılabilir.
H1K06	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakabilmek için gerektiğine inanıyorum.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Geri dönüşüme önem verilebilirler.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Özellikle sağlık kuruluşları atık oluşumu konusunda en üst seviyede yer almaktadır. Atıkların ayrıştırılması ve geri kazanılması hem çevreye hem ülkeye kazanım sağlar.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Faydalı görüyorum. Daha çok yaygınlaştırılıp geliştirilmesi için eğitimlerin artırılabilceğini düşünüyorum.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Kuruma ekonomik katkıda bulunuyor.
H1K07	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Çalışanlar dikkatli ayrım yaptığı sürece iş kazaları, kesici-delici alet yaralanmaları önlenmiş olur. Atıkların geri dönüşümünün yapılması hem doğa için hem de kaynakların tüketimi açısından çok etkilidir.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmalardaki çıkarımlarınız nelerdir?	Büyük ölçüde kazalar ve israf önlenmiştir.
	S-3: Çalıştığımız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığımız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Olumlu yönde etkilemektedir.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Evet. Hizmet içi eğitimler ve denetimlere süreklilik sağlanabilir.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Kurumun maddi yükü hafifletilir çalışanların bilinçlenmesini sağlar.

Tablo 2. Görüşmeler Sonucu Elde Edilen Bilgiler - devamı

Katılımcı Kodu	Katılımcılara Sorulan Sorular	Katılımcıların Cevapları
H1K08	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Hangi konuda olursa olsun her projenin en önemli parametresi sürdürülebilirliktir.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	Sürdürülebilirliğin işin esasını teşkil ettiğini müşahade ettim.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Projelerimin gerçekleşmesi ve devinimleriyle in efektif olmamasını sağladı.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Çalışmalarda faydası tartışılmaz. Çalışmaların gelişmesi için ona etmen sürdürülebilirliktir.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Önümüzü gösteren yol haritamızdır.
H1K09	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Bencil olmamaktır. Her canlıyı düşünmektir.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	Bencil olmamaktır. Her canlıyı düşünmektir.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Olumlu yönde etkilemektedir. Atıklar ayrıştırılması çok önemlidir.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Evet. İnsanlar daha çok eğitilmeli.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Maddi katkıları bulunmaktadır.
H1K10	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Sürdürülebilirlik, bizlerin çocuklarımıza güzel bir gelecek bırakabilmek için çabalarımızı içeren kurulu bir düzendir.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	Her birey farklı düzeyde bu konu üzerine özen gösteriyor.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Atık yönetimini iyi bir şekilde uygulamaya çalışıyoruz fakat kişi sayımız fazla olduğu için yeteri oranda başarılı olamıyoruz.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Hastanemizde gereksiz yere yanan lambalar var bunları harekete duyarlı hale getirebiliriz. Yapılan çalışmalar faydalı yeterli değil.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Sadece kuruma değil ülke çapında yoktan var edilmiş bir gelir olarak düşünebiliriz.
H1K11	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Sürdürülebilirlik sağlam bir başlangıç planlı bir çalışma, gerekli olan bilgiye kolay erişim ve faydalanma, öngörülebilirlik ve bir nevi geleceği tahmin edebilen bir planlamadır. Kişisel ve kurumsal başarı temelidir, kaynakların en etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Gelecek nesle güzel miras bırakmaktır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	Hammadde bulmada kolaylık, verimlilik, tasarruf, gelecek için doğru planlamadır.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Olumlu yönde etkilemektedir. Bulduğumuz ortamda kaynakları etkili ve verimli kullandığımız için ürün temin etmede sıkıntı yaşanmamaktadır.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Evet görüyorum. Sürdürülebilirliğin gelişmesi için bir kurumda veya toplulukta eğitimlerin sürekli bireylere verilmesi gerekir.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Raporlama geleceğin planlanması için sürekli başvurulabilecek bir veri olduğu için önemlidir.

Tablo 2. Görüşmeler Sonucu Elde Edilen Bilgiler - devamı

Katılımcı Kodu	Katılımcılara Sorulan Sorular	Katılımcıların Cevapları
H1K12	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Sürdürülebilirliğin sağlanması ulaşılmaması hedeflenen amaçlara daha doğru zamanda ve kısa sürede ulaşma anlamında büyük önem arz etmektedir.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	Zaman ve ekonomik anlamda tasarruf sağlar.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Kurumsal sürece ve örgütsel adalete katkı sağlamaktadır.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Yapılan çalışmaların ilgililerle paylaşılması ve sahanın bilgilendirilerek bilincin sağlanması halinde faydalı ve başarılı olacağına inanıyorum.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Objektif bakış açısı, verimliliğin artması ve gelişimin sürmesi açısından önemlidir.
H1K13	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Maliyetin düşürülmesi ve kalitenin artmasıdır.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	İnsanlığa, millete ve çevreye faydalı olması.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Ekonomik olarak fayda sağlıyor, maliyet düşüyor, kaliteli malzeme kullanımı artıyor. Doğayı koruyoruz.
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Tabi ki faydalı buluyorum. Medya aracılığı ile halkın bilinçlenmesi ve çalışma alanında hizmet içi eğitimlerin sıklaşması gerektiğini düşünüyorum.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Ekonomik açıdan önemlidir. Bakanlığın da eksiklikleri görüp bu doğrultuda iyileştirici çalışmalar yaparak katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.
H1K14	S-1: Sürdürülebilirlik üzerine düşünceleriniz nelerdir?	Gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakmak için sürdürülebilirlik, önceliğimiz olmalıdır. Bireysel olarak konuyu benimseyip, toplumsal farkındalığın oluşturulmasında katkıda bulunan tüm faaliyetler içerisinde yer almayı amaçlamalıyız. Katıldığımız faaliyetlere çocuklarımızı da dahil etmekten kaçınmamalıyız.
	S-2: Sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmalarda çıkarımlarınız nelerdir?	2018 yılında başlatılan sıfır atık projesinin hedefleri; israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması ve atık oluşumunun engellenmesidir. Bu, bir nebze sürdürülebilir bir çevre için önceliğimizdir ne olduğunun farkında olmasını sağlamıştır.
	S-3: Çalıştığınız ortam sürdürülebilirlik üzerine yaptığınız çalışmaları ne yönde etkilemektedir?	Sağlık kuruluşları atık oluşumu konusunda üst sıralarında yer almaktadır. Atıkların ayrıştırılması ve azaltılması için yapılan her çalışma hem çevreye hem de atıkların taşınması, bertaraf edilmesi ve geri kazanımı ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu yöndeki tüm faaliyetler tüm çalışanlar tarafından desteklenmeli ve katkıda bulunulmalıdır
	S-4: Yapılan çalışmaları faydalı görüyor musunuz? Çalışmaların gelişmesi için fikirleriniz nelerdir?	Sürdürülebilir bir çevre için yapılan çalışmalar hem çevreyi korumayı hem de israfı azaltmayı hedeflemektedir. Örneğin: Daha az enerji tüketelim. Yenilebilir enerji kullanımına özen gösterelim. Daha az su harcayalım. Yürümeyi tercih edelim. Kâğıt tüketimini azaltalım. Tek kullanımlık ürün kullanımını azaltalım vb. Gelecek nesillere temiz bir gelecek bırakmak için hedeflerimize sınıksız sarılalım.
	S-5: Sizce sürdürülebilirlik raporlamasının size ve kuruma katkıları nelerdir?	Raporlama yapılan işin fotoğrafını çekmektir. İleriye dönük plan yapmamızda bize yol gösterici bir unsurdur. Yapılan faaliyetlerin verimliliği değerlendirmek, ekonomik olarak kar sağlamak, yeni yöntemler belirlemek iyi bir geri bildirim ve raporlamanın sonucunda ortaya çıkacaktır.

Araştırma nitel bir çalışma olup bu tür araştırmalarda en çok kullanılan örnekleme yöntemlerinden “amaçlı örnekleme” seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, çalışma için katılımcı seçilirken

katılımcıların geçmiş tecrübeleri, konuya dair kapsamlı bilgiye sahip olmaları gibi en uygun özellikler göz önünde bulundurulmalıdır (Başkale, 2016). Araştırmada, hastane ve birimlerde sürdürülebilirlik süreçlerini yürüten, bu konuda en çok deneyime ve kapsamlı bilgiye sahip müdür, müdür yardımcısı, sorumlu hekim ve sorumlu hemşirelerden oluşan 14 gönüllü katılımcı personel ile aşama aşama görüşmeler yapılarak veriler sistematik bir şekilde toplanmıştır. Ayrıca araştırmacılarından birisi, çalışma yapılan kurumda sürdürülebilirlik sürecinde aktif olarak görev almaktadır. Gömülü teori ile katılımcılardan alınan cevaplar ilk aşamada, açık kodlama uygulanarak metin bölümlerine kodlar atanmış, oluşturulan kodlar ortak anlamlar içeren kümeler halinde sıralanmıştır. Kümeler ayrı ayrı kategorilendirilerek farklı bir kategori ortaya çıkma durumu ortadan kalkana kadar bu işleme devam edilmiştir (İlgar ve İlgar, 2013). Elde edilen bilgiler doğrultusunda kavramsal boyut olarak hastanelerde sürdürülebilirlik raporlaması üzerine personel tutumlarının araştırılması ele alınmaktadır. Araştırmamızda kodlama yöntemi sırasıyla; Açık (başlangıç) kodlama, eksensel kodlama, seçici (odaklanılmış) kodlama şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşamada, açık kodlamada yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen 70 veri özetlenmiştir.

İkinci aşamada, açık kodlamadan elde edilen veriler doğrultusunda 70 veri kategorilere ayrılarak eksensel kodlama ile 5 kümelenmiş kod şeklini almıştır. Ortaya çıkan bu beş kod;

- 1-Gelecek nesil
- 2-Çevre dostu, atıklar
- 3-Maliyet, atıklar
- 4-Eğitim
- 5-Maddiyat

Üçüncü aşamada, 70 açık kod arasından eksensel kodlama ile oluşturulan 5 kümelenmiş kodu içeren veriler, seçici kodlama ile ayrılarak odak noktası olan 32 kod ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu 32 kod, Tablo 3'te gösterilmiştir.

Son aşamada; kodlanan verilerinin değerlendirilmesi ile beraber beş önemli sonuç aşağıdaki gibi özetlenmiş ve öneriler sunulmuştur;

Kod 1- Gelecek nesil

Katılımcılar; sürdürülebilirliğin gelecek kuşaklarla buluşacağını, bugünü düşünerek değil gelecek nesilleri düşünerek hareket edilmesi gerektiğini ve gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakabilmek için sürdürülebilirliğin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında kaynakların etkin bir şekilde kullanmak ve sürdürülebilirliği daha etkin bir şekilde yaparak gelecek nesillere güzel bir miras bırakılacağı da dile getirilmiştir.

Kod 2- Çevre dostu, Atıklar

Katılımcılar; çevreye faydalı olduğunu, çevre dostu ürünler tercih edilerek çevreye verilen zararın azaltılabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışanların bir kısmı kendi birimlerinde ortaya çıkan atıkları uygun şekilde ayırarak farkındalık oluştururken bir kısmı da umursamaz olabilecekleri saptanmıştır. Bunun yanında 2018 yılında başlatılan sıfır atık projesi ile israfın önlenileceği, kaynakların daha verimli kullanılabileceği ve daha az atık ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Kod 3- Atıklar

Katılımcılar tarafından; hastane bütçesine katkı sağlandığı, az maliyetle daha çok malzeme kullanılabileceği, tasarruf sağlandığı dile getirilmiştir. Bunun yanında, atıkların uygun şekilde çalışanlar tarafından ayrıştırılması ve uygun şekilde bertaraf edilmesi, geri dönüşüme uygun atıkların

dönüşümünün sağlanması hem ülke ekonomisine hem de kuruma mali ve çevresel açıdan oldukça yarar sağlayacaktır.

Kod 4- Eğitim

Katılımcılar tarafından; hizmet içi eğitimlerin artırılması gerektiği, sadece çalışanların değil halkın da kamu spotu, daha fazla reklam, tanıtım ve eğitimle bilinçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yaygınlaştırıp geliştirilmesi ve farkındalık yaratılması için daha fazla eğitim programı planlanmalı ve sürdürülebilirlikle ilgili çalışmaların daha sık denetlenmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Kod 5- Maliyet

Katılımcılar, sürdürülebilirliğin ekonomik olarak kuruma ve ülkeye katkı sağlayabileceğine atıfta bulunmuşlardır. Bunun yanında raporlama sayesinde karşılaştırma yapılabileceğini, yol haritası görevi üstlendiği gibi geleceğe de ışık tutabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca objektif bakış açısı, yüzleşme, verimliliğin artması ve gelişme süresi için de “gerekli” olduğu dile getirilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Verilerinin Kodlaması

<ul style="list-style-type: none"> - Gelecek kuşaklarla buluşma - Kaynakların doğru ve verimli kullanılması - Daha iyi bir dünya bırakabilmek - Çevreye faydalı oluşu - Gösterilen çaba - Öncelik 	➔	Gelecek Nesil
<ul style="list-style-type: none"> - Atıkların ayrıştırılması - Çevre dostu ürünler tercih edilmesi - Çevreye faydalı oluşu - Geri dönüşüm - Atıkların ayrıştırılmasında bazı kişilerin umursamazlığı - Sıfır atık projesi - Çevreye faydalı oluşu 	➔	Çevre Dostu, Atıklar
<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomik açıdan katkı - Ortaya çıkan atıkların uygun şekilde ayrıştırılması - Sağlık kuruluşlarında fazla atık çıkması - Çöp kutularının oluşturulması - Fazla çalışandan dolayı atık yönetiminin yeterli dolayı başarıya ulaşamaması - Maliyetin düşürülmesi - Atıklarla ilgili faaliyetler çalışanlar tarafından desteklenmeli 	➔	Atıklar
<ul style="list-style-type: none"> - Hizmet içi eğitim artırılmalı - Toplum bilinçlendirilmeli - Yaygınlaştırılıp geliştirilmeli - Denetimlerde süreklilik sağlanmalı - Farkındalık yaratılmalı - Sahada çalışanların bilinçlendirilmesi - Medya aracılığıyla bilinçlendirme 	➔	Eğitim
<ul style="list-style-type: none"> - Maddi yönden katkı - Kurumun maddi yükünü hafifletmesi - Sadece kuruma değil ülke çapında desteklenmesi - İyileştirici çalışmalar yapılmalı - Raporlamanın yol gösterici rolünün olması 	➔	Maddiyat

VI. TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde sürdürülebilirlik çalışmalarının toplum için çevresel ve sosyal, işletme için ise mali katkısı göz ardı edilemez boyutlara ulaşmıştır. Sürdürülebilirlik çalışmalarında verim almak ve çalışmaların gerekliliğini personele kabul ettirmek için en önemli unsur ise gerçekleştirilen faaliyetlerin sadece çalışanlar tarafından değil üst yönetim tarafından da benimsenmesidir. Üst yönetimin hem personelde hem de hizmet verilen bireylerde bilinç oluşturması, hastane içerisinde öğrenme odaklı çalışmaların artırılması, yapılan çalışmaların ve planlamaların süreklilik arz edecek şekilde olması gerekmektedir. Ayrıca bu konudaki çalışmaların geliştirilmesi ve desteklenmesi, sosyal farkındalık çalışmaları yapılması da oldukça önemlidir. Sürdürülebilirlik çalışmalarının sadece bireysel çalışmalar ile yapılması yerine kurumsal politika haline getirilerek devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Bunun yanında yapılan hizmetlerin kalitesini ölçmek, ileriye yönelik bir yol haritası çizmek, diğer çalışmalara yol göstermek ve denetlenebilirliğini sağlamak için sürdürülebilirlik raporlaması oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmada, hastanelerdeki sürdürülebilirlik raporlaması üzerine personel tutumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir kamu hastanesinde değişik birimlerden 14 sağlık personeli ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada kamu hastanesinde çalışan sağlık personellerinin, sürdürülebilirlik üzerine yapılan çalışmalar üzerinde farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu, ancak sürdürülebilirlik raporlaması ve güncel sürdürülebilirlik konularıyla ilgili sürdürülebilirlik çalışmalarında verimi ve kaliteyi arttırmak için daha fazla bilgilendirilmelerinin gerektiği tespit edilmiştir. Bu araştırma ile diğer sektörler için en fazla atık ortaya çıkaran sağlık sektöründe atıkların uygun şekilde imha edilmesinin ve geri dönüşümün uygun şekilde yapılmasının hem ülke ekonomisine hem kuruma mali ve çevresel açıdan oldukça yarar sağlayacağı, sürdürülebilirliğin etkin ve verimli şekilde yapılmasının gerekliliği sonucuna varılmıştır. Sürdürülebilirliğin daha etkin, verimli ve kaliteli şekilde yapılabilmesi için hizmet içi eğitimlerin artırılması, bu konuyla ilgili sadece çalışanların değil halkın da bilinçlendirilmesi için kamu spotu, eğitimler, reklamlar gibi kitle iletişimlerinin yaygınlaştırılması gerektiği önerilmektedir. Daha önceki yapılan çalışmalar incelendiğinde hastanelerde çalışan sağlık personellerinin sürdürülebilirlik üzerine tutumlarına yönelik örnek çalışma bulunmamaktadır. Çalışma şartlarının olumsuz etkilerinde olan personelin kendi iş yükünden dolayı sürdürülebilirlik çalışmalarını benimseyemediği tespit edilmiştir. Araştırmanın kısıtlılığı olarak, küçük bir kitle üzerinde çalışma yapılması sebebiyle daha az veriye ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda daha çok ve daha anlamlı veriye ulaşmak için farklı sağlık kurumlarında geniş kitlelerle çalışmalar yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilmektedir.

Etik Kurul İzni: Sakarya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Sayı: E-26428519-044-70931 -27/22 Etik Kurulu kararı ile etik izni alınmıştır. Ayrıca, Sakarya Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Sayı: E-1834338-604.02.99-207552942 Bilimsel Araştırma Hakkında ilgi yazı ile gerekli izinler alınmıştır.

KAYNAKLAR

Ak, B. (1990). *Hastane yöneticiliği*. Özlem Matbaacılık.

Akarçay, Ç. (2014). Sürdürülebilirlik muhasebesi standartları kurulu-Sustainability accounting standards board. *Öneri Dergisi*, 11(42), 1-11.

Ankersen, (2009). *The role of sustainability as an organizing principle in higher education and at the University of Florida*.

<https://www.law.ufl.edu/law/wpcontent/uploads/2011/06/AnkersonSustainabilityReport4- Jun-091.pdf>

- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bhagat, S., & Bolton, B. (2008). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance*, 14(3), 257-273.
- Boone, T. (2012). Creating a culture of sustainability. *UIC medical center*. Orris and Kaplan (Eds.), *Health Care Research Collaborative*.
- Bulduklu, Y. (2019). Eleştirel çalışmalarda nitel araştırma yöntemi olarak gömülü teori. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-14.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The Counseling Psychologist*, 35(2), 236-264.
- Dalgacı, B., & Gürses, İ. (2018). Merhametin sağlık hizmetlerindeki yeri ve önemi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 181-204.
- Demircioğlu, E. N., & Ever, D. (2019). Sürdürülebilirlik muhasebesinin teorik açıdan incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 59-73. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.644980>.
- Ekerçil, V., & Göde, M. Ö. (2017). Küresel raporlama girişimi (GRI) standartlarına göre seçilen otellerin sürdürülebilirlik raporlarının analizi ve değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 859-871.
- Gray, R. H. (1994). Corporate reporting for sustainable development: Accounting for sustainability in 2000 AD. *Environmental Values*, 3(1), 17-45.
- Gürbüz, A. O., & Ergincan, Y. (2004). Ekonomik katma değer (economic value added) (evacopyright) ve net kar: İmkb'deki hisse senedi fiyatlarının analizi (1995-2000). *Öneri Dergisi*, 6(21), 33-42.
- Hoşgör, H. (2015). Yeşil hastane konsepti ve Türkiye deneyimi, *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 75-84.
- İlgar, M. Z., & İlgar, S. C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (Temellendirilmiş Kuram). *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 197-247.
- İlaslan, N., & Çakar, M. (2021). 2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında gezegen sağlığı ve gezegen hemşireliğinin önemi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 13(3), 717-724.
- Keleş, R. (1998). *Kent bilim terimleri sözlüğü* [2. Baskı]. İmge Kitap Evi Yayınları.
- Kılıç, C. H., & Güdük, Ö. (2018). Yeşil hastane kavramı ve Türkiye'deki son kullanıcıların beklentileri üzerine bir hastane örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 164-174.
- Kıvanç, M. M., Türen, S., Atakoğlu, R., & Özçalık, C. K. (2020). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine erişimde hemşirenin önemi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2(2), 74-78.

- Kiziltan, B., & Umut Doğan, D. (2021). Kurumsal raporlamanın gelişimi: Entegre raporlama. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 62-78.
- Marimuthu, M., & Paulose, H. (2016). Emergence of sustainability based approaches in healthcare: Expanding research and practice. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 224, 554-561.
- Milic, M. (2014). *Sustainability initiatives in the healthcare sector, challenges and opportunities for businesses and support agencies* [Master Thesis]. Copenhagen Business School.
- Morrow, L. M., & Smith, J. K. (1990). The effects of group size on interactive storybook reading. *Reading Research Quarterly*, 213-231.
- Naylor & Appleby, (2012). *Sustainable health and social care connecting*. National Institute for Health Research (NIHR).
- Norton, B. G. (2005). *Sustainability: A philosophy of adaptive ecosystem management*. University of Chicago Press.
- OECD. (2018). Health expenditure and financing: Health expenditure indicators (Edition 2018). <https://www.oecd.org/health/health-expenditure.htm>
- Rivera-Arrubla, Y. A., Zorio-Grima, A., & García-Benau, M. A. (2017). Integrated reports: Disclosure level and explanatory factors. *Social Responsibility Journal*, 13(1), 155-176
- Romanelli, M. (2017). Towards sustainable health care organizations. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 5(3), 377-394.
- Staruss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basic of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications.
- Schneider, A. (2015). Reflexivity in sustainability accounting and management: Transcending the economic focus of corporate sustainability. *Journal of Business Ethics*, 127(3), 525-536.
- Solow, R. M. (1993). Sustainability: An economist's perspective. *In economics of the environment*, Dorfman and Dorfman (Eds.). W.W. Norton.
- Tamer, G. (2018). Sağlık kuruluşlarında sürdürülebilirlik; özel sağlık kuruluşunda bir araştırma. İ. Gülmez ve D. Sevim (Ed.). *Sağlık Bilimleri Örnek Araştırmalar El Kitabı* İçinde, Nobel Yayıncılık.
- Terekli, G., Özkan, O. & Bayın, G. (2013). Çevre dostu hastaneler: Hastaneden yeşil hastaneye. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 12(2), 37-54.
- Tiftik, C. (2022). Sağlık sektörü işletmelerinde sürdürülebilirlik: Sistemik derleme çalışması. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 404-426.
- Tsioumpri, K., Tsakni, G., & Goula, A. (2020). Sustainable development in healthcare facilities. Case study: Swedish and Greek hospital. *Journal of Sustainable Development*, 13(4), 178-190.
- Tuan, K. (2019). Yönetim kurulu özelliklerinin sürdürülebilirlik raporlarına etkisi: Borsa İstanbul örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 233-242.
- TÜİK. (2018). *Sağlık istatistikleri*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1095.

- Tüm, K. (2014). Kurumsal sürdürülebilirlik ve muhasebeye yansımaları: Sürdürülebilirlik muhasebesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 58-81.
- Watts, N., Amann, M., Arnell, N., Ayeb-Karlsson, S., Belesova, K., Boykoff, M., Byass, P., Cai, W., Campbell-Lendrum, D., & Capstick, S. (2019). The 2019 report of the lancet countdown on health and climate change: Ensuring that the health of a child born today is not defined by a changing climate. *The Lancet*, 394(10211), 1836-1878.
- Yazar K. H. (2006) *Sürdürülebilir kentsel gelişme çerçevesinde orta ölçekli kentlere dönük kent planlama yöntem önerisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yüksel, F., & Araci, H. (2017). Entegre raporlama, Türk işletmelerinin entegre raporlamaya bakışı üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(3), 741-757.